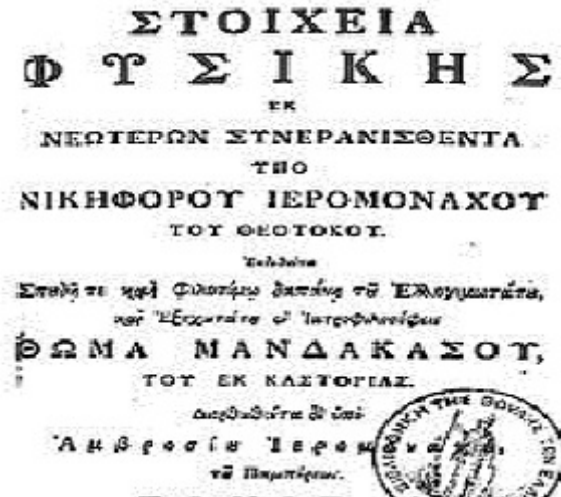

Η εκτίμηση του αγ. Νικοδήμου Αγιορείτη για τους λόγιους της εποχής του

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

ς' Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, Ο ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Αν γίνεται αναφορά των «σχέσεων» του Αγίου Νικοδήμου με τον Ευγένιο Βούλγαρη και τον Νικηφόρο Θεοτόκη[93], σχέση που εξαντλείτο στη γνώση από μεριάς του Νικοδήμου κάποιων έργων τους και όχι προσωπική, είναι γιατί και οι δύο εκτός από πατερικοί, ήταν και κάτοχοι της επιστημονικής γνώσης της εποχής τους. Θεωρούνται οι εισαγωγείς των νεωτέρων μαθηματικών και φυσικής στην Ελλάδα.

Η αναφορά στο Βούλγαρη από τον Άγιο είναι θετική έως θαυμαστική. Στην «Ομολογία Πίστεως, ήτοι απολογία δικαιοσύνης», χρησιμοποιεί ο Νικόδημος στα επιχειρήματά του και ένα από τον Ευγένιο Βούλγαρη[94] ως εξής: «...άκουσον τι λέγει αυτολεξεί ο σοφός Διδάσκαλος κύριος Ευγένιος, εν σελ.37 της νεωτυπώτου «Εκατονταετηρίδος» του...». Τελειώνοντας την ομολογία πίστεως και απολογούμενος για την συγγραφήν της αναφέρει τα εξής[95]: «...Συνήθεια γαρ εξ αρχαίων χρόνων επικρατεί εις την του Χριστού Εκκλησίαν και όποιος κατηγορείται εις τα της Πίστεως, και να απολογήται έτζι ο θεός Γρηγόριος ο Παλαμάς ιδίαν ομολογίαν εξέθετο ο θεός Μάρκος ο Εφέσου, και πολλοί των νεωτέρων Διδασκάλων εποίησαν, ως ο κυρ Ευγένιος και άλλοι...».

Στο «Νικοδήμου προς Θωμάν» η αναφορά στο Βούλγαρη έχει ως εξής[96]: «...Υπομνήσθητι, ότι και ο κατά φιλοσοφίαν περιβόητος Ευγένιος και παρά σου θαυμαζόμενος, επήγεν εις Πετζέρσκαν και προσεκύνησε τα λείψανα των εκείσε αγίων Ασκητών...».

Στη «Νέα Κλίμακα» και στην ερμηνεία του Θ' Αναβαθμού του πλ. δ' ήχου,[97] ο Άγιος Νικόδημος χρησιμοποιεί μικρό απόσπασμα από το έργο του Βούλγαρη «Ανάκρισις περί Νικηφόρου του Βλεμμίδου».

Στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» αναφέρει για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, ότι εσπούδασε στην Αθωνιάδα «...υποκάτω εις τον διδάσκαλον Παναγιώτην Παλαμάν' μετά δε ταύτα παρέλαβε και την Λογικήν από τον διδάσκαλον Νικόλαον Τζαρτζούλιον τον εκ Μετζόβου, όστις εκεί εσχολάρχησε μετά τον σοφώτατον Ευγένιον...».[98]

Ο Άγιος πρέπει να είχε έρθει σε επαφή με το έργο του Θεοτόκη, αφού στην βιβλιοθήκη του Χρυσάνθου υπήρχαν και οι δύο τόμοι της φυσικής του τελευταίου.[99] Ο Άγιος περιγράφει μέρος του οφθαλμού, και παραπέμπει στον Θεοτόκη: «Όρα τον β' Τομ. Της Φυσικής του Θεοτόκη».[100] Πρόκειται για το έργο του Νικηφόρου Θεοτόκη «Στοιχεία Φυσικής εκ των νεωτέρων συνερανισθέντα, υπό Νικηφόρου Ιερομονάχου του Θεοτόκου», αποτελούμενο από δύο τόμους που εκδόθηκαν στην Λειψία το 1766-67.

Κατά τον Νικηφόρο Θεοτόκη «...η Φυσική εν μέρος της Φιλοσοφίας εστί, το τερπνότερον πάντως, κατανοούντων γαρ ημών τίνι λόγω τα άορατα ορατά γίνεται ανάμεστος ηδονής ο ημέτερος Νους γίνεται, επειδή γαρ λογικοί εσμέν

του τον λόγον ειδέναι φύσει πάντες εφίεμεθα...».[101] Μεγάλη ηδονή και κατά τον Άγιο προξενούν οι λόγοι των κτισμάτων, η οποία ηδονή όμως μετατρέπεται σε θαυμασμό και απορία για τον Πλάστη: «...Μεγάλην ηδονήν προξενούσιν εις τον νουν οι λόγοι των κτισμάτων, των αισθητών τε, και νοητών· διά τι αυτός βλέπωντας με μίαν ομματίαν όλην την νοητήν, και αισθητήν Κτίσιν, Αγγέλους, Ουρανούς, Φωστήρας, στοιχεία, φυτά, ζώα αναίσθητα, και ανθρώπους, και στοχαζόμενος πως τα εδημιούργησεν εκ του μη όντος εις το είναι ο Θεός με ένα του μοναχόν λόγον: «Αυτός γαρ φησίν, είπε και εγεννήθησαν», θαυμάζει και απορεί...».[102]

Ζ΄ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης αν και ασχολείται με τα «Συναξάρια και Μαρτυρολόγια, και Ορθοδοξίας Πηδάλια, και Ασκητικά», κατά τους «διαφωτιστές» (βλ. στον πρόλογο του παρόντος), δεν υποτιμά την επιστήμη, για επιτεύγματα της οποίας είναι ενήμερος. Την αντιμετωπίζει όμως στις πραγματικές της διαστάσεις: «...τα μαθηματικά παρέρχονται μαζί με τας αληθείας των, και τα φυσικά ομοίως ...».[103] Άλλωστε είναι γνωστό ότι «... είτε γλώσσαι, παύσονται· είτε γνώσις, καταργηθήσεται. εκ μέρους γαρ γινώσκομεν...».[104] Στην καλλίτερη περίπτωση η επιστήμη, κατορθώνει να διαβάσει, κάποιες, ενίοτε δυσανάγνωστες, από δική της υπαιτιότητα, σελίδες του βιβλίου χρήσης του κόσμου, γραμμένου από τον Θεό. Ο Θεός όμως κατά τον Άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη, τον οποίο συχνά αναφέρει ο Άγιος, είναι «Ανέκφραστος, απερινόητος, αόρατος, ακατάληπτος».[105]

[93] Στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στην διεύθυνση <http://www.lib.uoa.gr/hellinomnimon/authors> υπάρχει εκτενής βιογραφία, καθώς και η εργογραφία και των δύο.

[94] Αγίου Νικοδήμου, *Ομολογία Πίστewς*, στο βιβλίο του Β. Πάσχου, *Εν ασκήσει και μαρτυρίω*, ε.α., σελ. 153.

[95] Αγίου Νικοδήμου, *Ομολογία Πίστewς*, ε.α., σελ.178.

[95] Αγίου Νικοδήμου Προς Θωμάν, ε.α., σελ.80.

[97] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Νέα Κλίμαξ*, ε.α., σελ.332.

[98] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον*, ε.α., σελ.201.

[99] Βασ. Βλ. Σφυρόερας , *Χρύσανθος ο Αιτωλός*, ε.α., σ.151.

[100] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτ ου, *Κήπος Χαρίτων*, ε.α., σελ.33.

[101] Νικηφόρου Θεοτόκη, *Στοιχεία Φυσικής εκ των νεωτέρων συνερανισθέντα*, υπό Νικηφόρου Ιερομονάχου του Θεοτόκου, τόμοι 2, Λειψία, 1766-67.

[102] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Συμβουλευτικό Εγχειρίδιο*, ε.α., σελ.225.

[103] Αγίου Νικοδήμου Προς Θωμάν, ε.α., σελ.79.

[104] Α΄ Κορ. ιγ΄8.

[1305] Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, *Περί θείων ονομάτων*.